

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/198031,TEKST-AUDIO-Kongres-Opozycji-Antyustrojowej.html>
14.05.2024, 07:12

[TEKST + AUDIO] Kongres Opozycji Antyustrojowej

Data publikacji 23.02.2024

6 lutego 1989 r. w Warszawie rozpoczęły się obrady Okrągłego Stołu. W odpowiedzi na nie w Jastrzębiu-Zdroju odbył się Kongres Opozycji Antyustrojowej, w którym uczestniczyli przeciwnicy negocjacji z władzami komunistycznymi. Ponad 120. uczestników spotkania zatrzymała Służba Bezpieczeństwa - urządzano łapanki na dworcach, blokady dróg, zatrzymywania odbywały się w mieszkaniach, autobusach i pociągach.

Twarde stanowisko

25 lutego 1989 r. w kościele NMP w Jastrzębiu-Zdroju spotkali się przedstawiciele ugrupowań opozycyjnych przeciwnych obradom Okrągłego Stołu. Inicjatorami byli: Rinaldo Betkiewicz i Jarosław Podworski z PPS-Rewolucja Demokratyczna. Uczestnicy ogłosili tzw. Kongres Opozycji Antyustrojowej, który miał doprowadzić do stworzenia „ponadpartyjnego ruchu politycznego, w którym uczestniczą [...] wszyscy ci, dla których wyjście z systemu totalitarnego jest jedyną szansą na godne życie”. Jak można było przypuszczać **SB od razu zainteresowała się działalnością opozycjonistów nie akceptujących rozmów Lecha Wałęsy z władzami komunistycznymi.**

fot. AIPN IPNLd-21-4-29-2-1

W konsekwencji ok. 120 osobom Służba Bezpieczeństwa uniemożliwiła udział w Kongresie. Rano 25 lutego 1989 funkcjonariusze SB weszli do Biura KOA w Katowicach i urządzili tam tzw. kocioł. Zatrzymano ok. 30 osób; wiele innych zatrzymano na ulicach Katowic, dworcach PKP i PKS; największą blokadę zorganizowano wokół Jastrzębia-Zdroju, z samochodów i autobusów wyciągano ludzi, których nie udało się zatrzymać w Katowicach.

W opozycji do Okrągłego Stołu

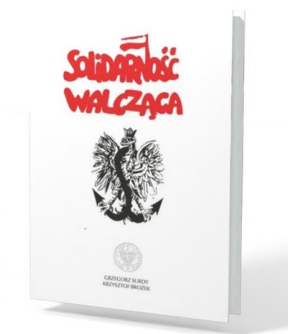
Ostatecznie w Kongresie uczestniczyło zaledwie 58 osób, reprezentujących NZS, KPN, PPS-RD, Solidarność Walczącą, MRKS, Ruch WiP oraz oponentów Lecha Wałęsy z Grupy Roboczej KK „S”. **W wydanym oświadczeniu stwierdzano, że celem KOA jest „zniesienie monopolistycznej władzy PZPR i doprowadzenie do pełnej demokracji politycznej i gospodarczej, do wolnych wyborów”**. Oceniano, że „kompromisy z komunistami, niezależnie od intencji tych, którzy je zawierają, służą jedynie podtrzymywaniu upadającego reżimu”. Z powodu zbyt wielkich różnic programowych, jak też przeciwdziałań podjętych przez SB, Kongres nie przejawiał większej aktywności.

21 maja 1989 r. w Collegium Witkowskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyło się 2. spotkanie KOA, zorganizowane przez działaczy WiP i PPS-RD, na którym wezwano do bojkotu wyborów parlamentarnych zapowiedzianych na 4 czerwca 1989 r. **Opozycjoniści skrytykowali politykę Lecha Wałęsy** oraz przyjęto oświadczenie popierające protest chińskich studentów w Pekinie.

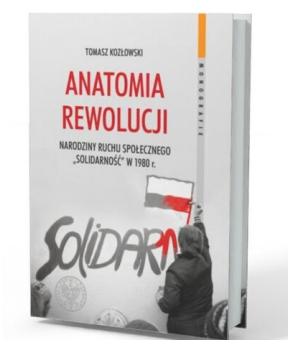
Kongres, wbrew intencji organizatorów, nie odegrał roli platformy integrującej radykalną opozycję, która była zbyt słaba, by przebić się ze swoimi hasłami do szerszego kręgu odbiorców, a jej potencjał był dodatkowo pomniejszany przez brak trwałego porozumienia między poszczególnymi ugrupowaniami (także z powodu dezintegracyjnych działań SB). W efekcie skutecznie uniemożliwiło to radykalnej części opozycji wykorzystanie rosnącego w pierwszych miesiącach 1989 r. niezadowolenia społecznego. Wobec tego organizacja nie odegrała już większej roli w procesie przemian ustrojowych.

***

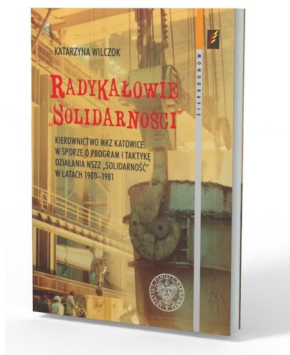
W 2020 r. IPN wydał monografię pt. „[Solidarność Walcząca](#)” autorstwa Krzysztofa Brożka i Grzegorza Surdy. Biogramy i doświadczenia członków Solidarności Walczącej wykraczają poza historię samej SW. Ich doświadczenia sięgają głębiej, nie tylko w NSZZ Solidarność lat 1980-1989 czy opozycję lat siedemdziesiątych. Sami bohaterowie odwołują się także do inspiracji podziemiem niepodległościowym czasów II wojny światowej czy lat stalinowskich, często też w ich wspomnieniach pobrzmiewa tradycja przedwojennych Kresów. Opublikowane wspomnienia mogą być pomocne dla badaczy w ich pracy naukowej, a dla pozostałych czytelników - po prostu interesujące jako całkiem nieodległe w czasie, a niezwykle ludzkie historie. Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.

W 2017 r. IPN opublikował monografię pt. „[Anatomia rewolucji. Narodziny ruchu społecznego Solidarność w 1980 roku](#)” autorstwa Tomasza Kozłowskiego. Książka opisuje historię oraz mechanizmy powstawania Niezależnego Samorządnego Związku zawodowego „Solidarność” w 1980 r. W kolejnych rozdziałach przedstawiony jest proces pojawienia się fali strajkowej oraz jej wpływ na narodziny ruchu społecznego. Założeniem badawczym jest pytanie o kształt mobilizacji. W pracy został zrekonstruowany proces zawiązywania się protestów oraz ich dyfuzji, czy to w pojedynczym zakładzie, czy też później, w całym regionie. Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.

W 2019 r. IPN wydał książkę pt. „[Radykałowie Solidarności. Kierownictwo MKZ Katowice w sporze o program i taktykę działania NSZZ Solidarność w latach 1980-1981](#)”. Autorka Katarzyna Wilczok prezentuje koncepcje programowe i taktykę działania MKZ Katowice, ukazując zakres wpływu regionalnej struktury na przyjęte przez Związek rozwiązania. Podejmuje też analizę kwestii radykalizacji ośrodka katowickiego w perspektywie SB i władz PRL, w której jego działacze zaliczono do tzw. ekstremy „Solidarności”, wyjaśniając, czym była twarda linia Katowic. Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach stacjonarnie lub online.

Zachęcamy również do zapoznania się z materiałami dotyczącymi Solidarności i działalności opozycji antykomunistycznej, które się znajdują w portalu przystanekhistoria.pl i na innych stronach IPN:

- Krzysztof Brzechczyn, [Sprzeciw wobec ugody przy „okrągłym stole”](#)
- Filip Musiał, [Okrągły Stół w pamięci Polaków](#)
- Włodzimierz Suleja, [Okrągły Stół](#)
- Kinga Hałacińska, [Solidarność na ulicach](#)
- Przemysław Zwiernik, [„Pokojowa przebudowa ustrojowa”? Wybory 4 czerwca 1989 r. na łamach poznańskiej prasy niezależnej](#)

AUDIO:

Aby zobaczyć odtworzyć włącz JavaScript

PLIKI DO POBRANIA

[dr Sebastian Pilarski, dyrektor Biura Badań Historycznych - 25 lutego 1989 w Jastrzębiu odbył się Kongres Opozycji Antyustrojowej \(mp3, 4.46 MB\) 23.02.2024 13:00](#)
[dr Sebastian Pilarski, dyrektor Biura Badań Historycznych - 25 lutego 1989 w Jastrzębiu odbył się Kongres Opozycji Antyustrojowej \(wav, 32.71 MB\) 23.02.2024 13:00](#)